

A mohácsi emlékűnnep.

A magyar társadalom folyó évi augusztus 29-ikén emlékezett meg a mohácsi ütközet négyszázéves fordulójáról. Szinte szokatlanul fényes keretek és zajos külsőségek között, mintha egy korszakot jelző győzelmes esemény emlékének megünnepléséről s nem a pusztulást és gyászt jelentő mohácsi katasztrófa évfordulójáról lett volna szó. Kiállítások megtervezése, kongresszusok tartása, népűnnepélyek rendezése valóban alig illenek egy mohácsi évforduló keretei közé! Az évfordulónak rendes körűműnyek között a magábaszállás történelmi napjának kellett volna lennie, amely alkalmul szolgált volna arra, hogy visszaidézve emlékezetűnkbe a négyszáz esztendő előtti Magyarország képét, elműlkezdűnk azon okok fölött, amelyek Mátyás király Nagymagyarországnak bukását előidűzték s igyekezdűnk a szinte önként kínálkozó tanulságokat a jövő számára levonni. Trianon után azonban minden megűrthető! Megűrthető Mohács szokatlan megűnnepelűse is, mert hiszen nyilvánvaló, hogy a most lezajlott évforduló alkalom volt a trianoni békediktátum ellen való tiltakozásra, mert történelműnk Mohács után következű szakaszának tanulságai megűyűzűdűessű elértek a lelkekben a magyar fűltámadásba vetett hitet és reműnyűt: ha a három részre szakadt, pártokra oszlott, idegenektűl megszállott Magyarország Mohács után is új életre támadhatott, akkor lesz még magyar fűltámadás Trianon után is!

Az évforduló emlékűnnepűyét a grűf Klebelsberg Kunó elnűklete alatt álló alkalmi országos bizottság rendezte s azon Magyarország kormányzűyű, a királyi család Magyarországón élű tagjai, a nemzetgyűűlés elnűkűse, a honvűdfűparancsnok, a pápai nuncius, a kormány, a tudományos intézműnyek és a magyar törvűnyhatűsággok képviselűi is megjelentek. A Mohács város fűterén augusztus 29-én tartott űnnepnek egyik kimagaslű moz-

zanata volt grűf Zichy Gyula kalocsai érsekeknek a fogadalmi templom alapkűletűtelét követű táburi misén mondott beszűde, mely egyetűrtűsre, hazaszeretetre és a keresűtűny hithez való ragaszkodásra buzdított; beszűdűnek műly forrása megűyűzűdűűse s nemes pátusza nagy hatást gyakorolt a jelenlűvűk्रे Grűf Klebelsberg Kunó kultuszminiszternek alkalmi emlékbűszűde történelmi szempontjai eredetisűgűvel tűnt ki és hatott.

Megszoktuk már, hogy beszűdeiben alkalmosrűsűsűgeknűl tűbbet keresűnk. Nem barátja a virággű beszűdűnek, bár kifejezűsei választűkosak és stűlusa gondosan fegyelműzett. Ővakodik a hatásűkeltűs ismert szűnoki fogásaitűl, nála hiába keresűnk az alkalmi frazeológia megszokott szűvirággait. Az ő beszűdei tárggyűk űjszerű megvilággításával, logikus szerűkezetűkkel és a levont űj követűkeztűtesek igazságával hatnak. Nem a nűp-tűmegek, hanem a művelt emberek szűnoka, kiket megűyűzni akar és tud is, anűlkűl, hogy oktatűvű vagy polemikűsű válnűk. Részletekig hatolű tárggyismertűt inkább csak sejteti, viszont eseműnyeknek és szeműlyeknek a politikűs szemsűzűgébűl való megűtelűse vagy kapcsolathozatala által nem egyszer az űj perspektíváknak egész sorozatát lebbenti fel a hallgatűsűgűs előtt; nemcsak a tudásűvűgyat elűgűti ki, hanem a fűlvetett űj eszműk és gondolatok által egyűttal tűvűbbi lelkitevűkenűsűgre is készűtet. Mohácsű beszűde is meglepetűs volt. űj volt benne Tomory jelleműnek megűtelűse és a megűtkűzűs mellett való dűntűsűnek motíválása tűmeglűekletani indokok alapján. űj volt benne a magyar klűrus erkűlcsi értékelűse is; arról a fűpapsággűl, amely vűrűt ontotta Mohács mezején a hazáert és a hitűrt, nem lehet azt állítani, hogy romlott kornak romlott gyermekei voltak. Revidűalni kell tehát fűfogásunkat nemcsak Tomoryrűl, hanem a magyar klűrus állítűlagos romlottsággűrűl is. De tiszteettel kell megállanunk a fiatal gyermekkirály emléke előtt is, aki nem

tudott ugyan irányt adni az ország külpolitikájának, sőt nem tudott úr lenni a kicsinyes motívumokból táplálkozó belpolitikai pártharcok felett sem, az ellenséggel szemben azonban ismerte kötelességét s a kötelességteljesítés elől akkor sem zárkózott el, midőn az ellenállás hiábavalóságáról meg volt győződve.

Az országos ünnepélyt, mely a kultuszminiszter nagyhatású beszédével véget is ért, ugyanaznap délelőtt a Csele-patak partján felállított emlékoszlopnál a mohácsi csatatéren elesett hősök emlékezetének szentelt kegyeletes emlékünnpet követte. Az ünnepet a Turáni Társaság rendezte, melynek védnöke József Ferenc kir. herceg, elnöke Pekár Gyula és József királyi herceg lendületes és eszmékben gazdag beszédek kíséretében tették le koszorújukat az emlékoszlop talapzatára. Politikai jelentőségű volt a budapesti török követnek a beszéde, melyben a török-magyar barátság mellett emelt szót s főképp a kormányzói beszéd, amellyel — azt hisszük — a mohácsi emléknapot Trianon utáni történelmünk egyik korszakjelző dátumává avatta. Ezt követte tudományos intézményeink s törvényhatóságaink koszorúinak elhelyezése. Valamennyi beszédet egy szebb és jobb jövőbe vetett bizakodás hatotta át, melynek talán leghatásosabban Albrecht kir. herceg adott kifejezést a Szózatból vett jelszavával: *«Az nem lehet, hogy annyi szív hiában onta vért!»* L.

Szinnyei József, az Akadémia és a nyelvtudomány.

Legelső tudós társulatunk alapításának százéves fordulója alkalmából Sinnyei József tollából egy igen tartalmas füzet jelent meg a Magyar Tudományos Akadémia és a nyelvtudomány címen. A beces tanulmány mesteri összefoglalását adja azoknak az eredményeknek, melyeket a nyelvünk multjára, jelen állapotára és más nyelvekhez való viszonyára vonatkozó kutatás Akadémiánk munkájának, irányításának és áldozatkészségének köszönhet. Fel vannak itten sorolva Révai Miklóstól Trócsányi Zoltánig mindazok az érdemes nyelvűbűvörok, akik akár anyaggyűjtő tevékenységükkel, akár a jelenségek összefüggését illető megállapításaikkal előbbre vitték a magyar tudományosságot. De bármily értékes is egyébként e tanulmány, — írója túlzott

szerénysége folytán, — egy nagy hiánya van: nincs eléggé hangsúlyozva benne magának a szerzőnek a nyelvkutatás terén szerzett hervadhatatlan érdeme.

Két-három lapalji jegyzetben az Akadémia főtítkára gondoskodik ugyan arról, hogy a szerző neve egészen homályban ne maradjon, de ezzel a dolog — főképp az ú. n. nagyközönség szempontjából — nem tekinthető elintézettnak. A hiány pótlásául, bármennyire tiltakoznék is ez ellen az érdekelt, igen nyomatékosan rá kell mutatnunk arra, hogy az újabkori magyar nyelvkutatás terén többféle vonatkozásban (köznyelv, népnyelv, nyelvtörténet, nyelvhasznítás) élő tudósaink közül elsősorban épen Sinnyei Józsefet illeti az elismerés. Hiszen azok az ifjabb nyelvtudósok, akiknek a szerző szóbanforgó művében oly fenntartás nélküli önzetlenséggel osztja a koszorút, egytől-egyig az ő tanítványai. Illő, hogy ez tudtal adassék az olvasóknak, mert ne feledjük, sok igazság van Riedl finom ironiájában, mely szerint mindenki szkeptikus, de ha egyszer a szerénység tiltakozik, hogy nem érdemel jutalmat, azt mindjárt elhiszik.

Ennek fölemlítése annál idősezerűbb, mert az idén van ötven éve annak, hogy Sinnyei József első önálló munkáját (Irodalmunk története 1711—1772-ig) nyomtatásban kiadta; s ugyancsak az idén van negyven éve annak, hogy a magyar nyelvtudomány egyetemi tanáraként tudósnevelő és irányító működését megkezdte. Mint első műve címéből s azt követő másik munkájából (A magyar irodalomtörténetírás ismertetése) látható, a jeles tudós eleinte habozott, hogy az irodalom- vagy a nyelvtudomány hívéül szegődjék-e el. Finnországi tanulmányútja nyomán azonban (melynek egyebekben kívül beces emlékei finnül írt magyar nyelvtana, finn-magyar szótára és Az ezer től országa c. szép könyv) véglegesen elhatározta, hogy a magyar nyelv és rokonai tudományos vizsgálatának szenteli életét. Idetartozó kutatásainak eredményei a külföldi tudós világ figyelmét sem kerültek el, aminek bizonyossága, hogy a Finn-ugor Társaság korán tagjai közé választotta, a németországi Göschén-vállalat pedig vele iratta meg a szakjába vágó ismeretanyag kézikönyvét (Finnisch-ugrische Sprachwissenschaft). Összehasonlító búvárkodása mellett természetesen a szorosan vett magyar nyelvtudomány kérdéseit sem hanyagolta el Sinnyei.